

Kristin Harmel

Jij kan me helpen

*Door dramatische gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog
raken drie heel verschillende levens met elkaar vervlochten*

Achtste druk 2024

ISBN 978-90-599-0161-2

ISBN 978-94-023-1042-9

ISBN 302

Oorspronkelijke titel: *The Room on Rue Amélie*

Vertaling: Karien Gommers

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Omslagbeeld: Getty Images

Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2018 Kristin Harmel

© 2018 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan Holly Root, Abby Zidle en Kristin Dwyer.

Jullie hebben onlangs alle drie een grote carrièrestap gemaakt en zijn nieuwe uitdagingen aangegaan. Ik ben trots op jullie en dankbaar voor jullie professionele steun en geweldige vriendschap. Ik ben blij dat jullie deel uitmaken van mijn leven.

Ook ben ik trots op al diegenen die de moed hadden om – op grote en kleine momenten – op te komen voor waar ze in geloven. Een betere wereld begint bij de allerkleinste daad van persoonlijke moed. Ik hoop dat jullie voor altijd de moed zullen hebben om je hart te volgen.

1

Maart 2002

Ze slaapt naast me, haar smalle borst gaat op en neer, en ik mis haar nu al.

Het zand in de zandloper is bijna doorgelopen. Er is nooit genoeg tijd, niet wanneer iemand zozeer een deel van je is geworden. We hadden de oorlog godzijdank overleefd, mijn vrouw en ik, en er gaat geen dag voorbij dat ik niet denk aan degenen die we hebben verloren. Ik weet dat het hebbertig is om een extra week, een extra maand, een extra jaar met haar te willen terwijl we al zo veel tijd samen hebben gekregen. De afgelopen vijftig jaar was een geschenk dat we nooit hadden verwacht, misschien wel een geschenk dat we nooit hadden verdiend.

Toch kan ik haar niet laten gaan. Ik kan me een wereld zonder haar niet voorstellen, want eigenlijk begon mijn leven pas op de dag dat we elkaar ontmoetten. Net als toen, lang geleden in Parijs, sta ik machteloos, hoewel ik, zowel toen als nu, mezelf probeer wijs te maken dat ik haar kan beschermen.

Ik sta heel zachtjes op. Ik wil haar niet storen. Als ze wakker

wordt, zal de pijn terugkeren. Ik ben blij dat ze nu even rust heeft, ook al snak ik naar haar gezelschap.

Ik schuifel naar de keuken, kook water in de elektrische waterkoker, zet een pot earlgreythee en loop naar de veranda aan de voorkant. Het is maart. Het is fris buiten, zo fris als maar mogelijk is hier in Antelope Valley, zo'n honderd kilometer ten noorden van Los Angeles. Ik staar in de ochtendnevel en mijn adem stokt in mijn keel als ik het zie: de eerste bloesem van het seizoen. De komende weken zullen de velden veranderen in een stralende zee van geel, oranje en rood. Tegen die tijd zal mijn vrouw hoogstwaarschijnlijk al overleden zijn, maar het begin van het klapprozeizoen zal ze in elk geval nog hebben meegemaakt.

'Bedankt,' zeg ik, en ik kijk omhoog naar waar God zich volgens mij moet bevinden. 'Bedankt hiervoor.'

De laatste tijd heb ik veel met God gepraat, wat eigenlijk vreemd is, want tijdens de oorlog was ik van mening dat Hij niet bestond. Maar sindsdien ben ik tot mijn verrassing weer langzaam tot het geloof teruggekeerd. Het begon met onze dochter, Nadia, want zij was zonder tegenspraak een wonder. En toen ze zelf drie gezonde kinderen kreeg, ging ik nog meer geloven. En toen onze kleinkinderen ons achterkleinkinderen schonken, en mijn vrouw en ik er nog altijd waren, kon ik niet anders dan in een hogere macht geloven.

Maar misschien heb ik tot op zekere hoogte altijd geweten dat Hij bestond, want hoe valt anders te verklaren dat mijn vrouw en ik elkaar lang geleden in die enorme chaos hebben gevonden?

Terwijl ik uitkijk over de golvende velden, zie ik hoe ons leven zich hier heeft ontvouwd. Ik zie onze dochter in het zonlicht rondrennen, onze kleinkinderen elkaar tussen de bloesems achternazitten. Ik neem een slokje thee en knipper een paar keer met mijn ogen. Het is bijna gênant hoe emotioneel ik de laatste tijd

ben geworden. Mannen horen niet te huilen, vooral niet mannen van mijn generatie. Maar als het om de liefde van mijn leven gaat, kan ik de tranenvloed niet tegenhouden.

Ik drink mijn thee op en ga terug naar binnen om bij haar te kijken. Ze zou nog moeten slapen, maar ze heeft haar ogen open en houdt haar hoofd een beetje schuin naar de deur gericht. Ze is nog steeds beeldschoon, ook nu ze oud is en aan een te laat ontdekte tumor zal bezwijken. ‘Goedemorgen, liefste,’ zegt ze.

‘Goedemorgen, meisje van me.’ Ik forceer een glimlach.

‘Staan de klaprozen al in bloei?’

Als ik knik, vullen haar ogen zich met tranen. Ik weet dat het tranen van blijdschap zijn, en ik deel haar vreugde. ‘Nog maar één,’ antwoord ik. ‘Maar de rest zal snel volgen.’

‘Wat voor kleur? Wat voor kleur heeft de eerste?’

‘Rood. De eerste klaproos van het seizoen is rood.’

‘Natuurlijk.’ Ze leunt achterover en glimlacht. ‘Natuurlijk is hij rood.’

Ze kijkt me weer aan en gedurende enige tijd staren we elkaar aan. Als ik in haar ogen kijk, glijden de jaren weg en denk ik terug aan de dag dat ik haar voor het eerst zag.

‘Ik wil je iets vragen,’ zei ze zacht.

‘Zeg het maar.’ Ik weet al wat het is voor ze de woorden heeft uitgesproken.

‘Ik zou zo graag nog een keer boven op de heuvel willen staan. Kan dat?’

‘Ik breng je ernaartoe.’ Mijn krachten zijn de laatste jaren afgenomen. Vorig jaar heb ik een hartaanval gehad en sindsdien ben ik niet meer de oude. Maar als dit de laatste wens van mijn liefste is, zal ik alles doen om die te laten uitkomen. ‘Zeg maar wanneer je wilt gaan. Als ik jou was, zou ik nog een paar dagen wachten, want dan zijn ze allemaal in bloei.’ Natuurlijk is dat voor

een deel een egoïstisch verzoek: ik wil haar alleen maar een extra reden geven om het nog langer vol te houden en bij me te blijven.

Ze glimlacht. 'Je hebt gelijk.' Ze glijdt alweer weg, haar oogleden zijn zwaar, haar blik wordt wazig. 'Zij had hier moeten zijn, niet ik,' fluistert ze even later. 'Zij had hier haar leven moeten doorbrengen.'

Ik weet precies over wie ze het heeft: haar beste vriendin; de vriendin die als een zus voor haar was; de vriendin die we jaren geleden volstrekt zinloos hadden verloren.

'Het was Gods plan, liefste.' Wat ik eigenlijk wil zeggen is dat ik dankbaar ben dat mijn vrouw het heeft overleefd. Maar dat is egoïstisch, nietwaar? Uiteindelijk had niemand moeten sterven. Maar het lot is niet altijd eerlijk.

'Ik zal haar spoedig weerzien.' Haar stem is zo zwak dat ik haar nauwelijks kan horen. 'Aan de andere kant. Denk je niet?'

'Nog niet gaan,' zeg ik. 'Alsjeblieft.' En als ze weer indommelt, laat ik me op de stoel naast haar bed zakken en begin te huilen. Ik weet niet hoe ik zonder haar moet leven. Sinds de dag dat ik haar heb ontmoet, draait alles om haar. Mijn hele leven. Mijn hele bestaan. Ik weet niet hoe ik afscheid van haar moet nemen.

2

December 1938

Vanaf het moment dat Ruby Henderson Marcel Benoit voor het eerst zag, wist ze dat haar leven zou gaan veranderen.

Toen ze op een kille, vochtige donderdagmiddag Café Claudeten westen van Central Park binnen liep, was ze alleen maar van plan om zich er even op te warmen. Het was drie dagen voor kerst, en ze was nog steeds niet gewend aan de ijzige winters in het noordoosten, en de kou hielp ook al niet tegen haar heimwee. Ze had zich geen vliegticket terug naar Californië kunnen permitteren, maar misschien zou ze zich nog eenzamer gaan voelen wanneer ze haar ouders zou zien. Bovendien had ze vier jaar geleden zelf besloten om het kleine woestijnstadje te verlaten om in Manhattan te gaan studeren. *Ik wil groots en meeslepend leven*, had ze verkondigd met al het zelfvertrouwen dat ze in zich had. *En in de middle of nowhere kan dat nu eenmaal niet.*

Maar nu, omringd door moeders die de hand van hun opgewonden kinderen stevig vasthielden, kerstliedjes en de geur van gepofte kastanjes, wenste ze dat ze zich niet zo alleen voelde. Toen

er een paar sneeuwvlokken uit de grijze hemel dwarrelden, wendde ze haar hoofd van het raam af, slaakte een zucht en richtte haar aandacht weer op Fitzgerald's *The Beautiful and the Damned*. In een goed boek was altijd troost te vinden.

Ze had net een slok van haar zwarte koffie genomen toen de deur van het café openging. Behalve een enorme windvlaag kwam er ook een man in een zwarte wollen jas binnen. Hij zette zijn hoed af. Hij had een dikke bos donker haar en gebeeldhouwde gelaatstrekken, die haar een beetje aan Cary Grant deden denken. Ruby's adem stakte in haar keel. Hij had iets – iets geheimzinnigs, iets aantrekkelijks – waardoor ze haar ogen niet van hem kon afhouden.

Toen de blik van de man op haar viel, glimlachte hij. Een trage, volmaakte glimlach. Enigszins met zijn been trekkend liep hij naar het tafeltje tegenover haar, ging zitten en trok zijn jas uit. Hij droeg een perfect gesneden donkerblauw pak. 'Zo, hallo,' zei hij, alsof ze een tafeltje deelden en hij speciaal voor haar was gekomen. Even dacht ze een zweem van een accent te horen. Hij was jong, niet meer dan vier of vijf jaar ouder dan zij.

'Hallo.' Ze probeerde terloops te klinken, alsof dit soort dingen haar voortdurend overkwam, maar ze vreesde dat haar rode wangen haar verraadden.

'Mijn naam is Marcel Benoit.' Zoals hij naar haar keek leek het of ze de enige twee mensen op aarde waren.

'Ruby Henderson.'

'Wacht je op iemand?' Ja, hij had inderdaad een accent. Brits wellicht? Nee, toch niet.

Ruby haalde diep adem en zei het dapperste wat ze ooit tegen een man had gezegd. Per slot van rekening was het Kerstmis en had ze niets te verliezen. 'Misschien was ik wel op jou aan het wachten.'

Een glimlach verspreidde zich over zijn gezicht, traag als siroop. ‘Nou, in dat geval kan ik misschien beter bij je gaan zitten.’

Toen Ruby knikte, stond hij op, pakte zijn jas en zijn hoed en ging in de stoel tegenover haar zitten. Hij rook naar pijptabak, zoet en kruidig, en van dichtbij kon ze zien dat er onder zijn rechteroog twee kleine sproetjes zaten. Hij had dikke donkere wenkbrauwen, en zijn neus en jukbeenderen leken uit marmer gehouwen.

‘Ik begon mezelf net zielig te vinden om met de kerst zo ver van huis te zijn,’ zei hij terwijl hij haar aankeek, ‘maar nu lijkt het toch wel mee te vallen.’

‘Waar kom je vandaan?’

‘Parijs.’

Natuurlijk. Nu hoorde ze het aan zijn accent en zag ze het aan hoe hij bewoog en zoals hij gekleed ging. Iemand die er zo modieus uitzag kon alleen maar uit Parijs komen.

‘Je leest Fitzgerald, zie ik?’ zei hij. ‘Hij is een grote fan van Parijs.’

‘Klopt. En ik ook. Niet dat er ik ooit geweest ben, hoor, maar ik heb er altijd van gedroomd om er een keer naartoe te gaan. Al mijn favoriete schrijvers hebben er een tijdje gewoond. Hemingway, Gertrude Stein en natuurlijk Fitzgerald. Ik zou er heel wat voor over hebben gehad om bij hun zaterdagse Salons aanwezig te zijn!’ Terwijl ze het zei, schaamde ze zich voor haar kinderlijke reactie.

Maar hij leek het niet in de gaten te hebben. ‘O ja, op de Fleurus. Die ken ik goed. Mijn vader was een begunstiger van Matisse.’

‘Henri Matisse? De schilder?’

‘Ja. Hij en mijn vader kenden elkaar al voor de Eerste Wereld-

oorlog. Hij heeft hem zelfs een paar keer meegenomen naar de salon van madame Stein.'

'Is je vader ook een kunstenaar?'

'Nee, hij was kunsthandelaar. Hij is een paar jaar geleden overleden.'

'Wat erg voor je.' Er viel een drukkende stilte, en Ruby was blij toen de serveerster Marcel kwam vragen wat hij wilde drinken. Hij bestelde een kop zwarte koffie en vroeg Ruby of ze een stuk appeltaart met hem wilde delen. Toen de serveerster wegliep, vroeg Ruby zich af hoe het mogelijk was dat ze zo snel al vertrouwelijk met elkaar waren en een stuk taart gingen delen. Niet dat ze dat erg vond, trouwens.

'Wat brengt je naar New York?' vroeg ze.

Even keek hij haar onderzoekend aan. 'Ik dacht dat ik hier voor zaken was, maar nu realiseer ik me dat ik hier misschien wel om een heel andere reden ben.'

'En dat is?'

Hij boog zich naar haar toe. 'Misschien wel om de vrouw van mijn dromen te ontmoeten.'

In juni trouwden ze, vlak nadat Ruby haar studie had afgerond. De plechtigheid vond plaats in de kerk van haar familie in Californië. Marcel had haar van tevoren niet verteld dat je vanuit zijn ruime appartement aan Rue Amélie, dat hij van zijn ouders had geërfd, een heel klein stukje van de Eiffeltoren kon zien. En ook niet dat het appartementsgebouw een kleine kunstgalerie herbergde die La Ballerine heette, waarvan de smalle etalages gevuld waren met een wisselende verzameling prachtige ballet-gerelateerde schilderijen en beelden, gemaakt door plaatselijke kunstenaars. Evenmin had hij iets verteld over de halfblinde en stokdove mevrouw Lefèvre, de niet al te efficiënt functionerende conciërge

van het gebouw. En ook niet hoe je de kerkklokken op zondagochtend door de straten kon horen luiden, een schitterend concert. Maar dat waren de details die haar nieuwe wereld kleur gaven.

Haar ouders wilden niet dat ze ging, maar Ruby's besluit stond vast. Ze hield van Marcel en wilde samen met hem een leven opbouwen. Dat leven zou zich in Parijs afspelen, althans voorlopig, en hoewel ze haar ouders vreselijk zou missen, stond ze open voor een avontuur, een stap buiten de grenzen van haar kleine, vertrouwde wereldje.

'Ik snap heus wel dat je je horizon wilt verbreden,' had haar vader haar vlak voor de bruiloft met een asgraauw gezicht gezegd. 'Maar Europa is op dit moment een kruitvat, liefje. Ik was er in de Eerste Wereldoorlog. Het continent heeft een kort lontje en er hoeft er maar één te zijn die het wil aansteken. Hitler heeft volgens mij de lucifer al in zijn hand.'

Ruby had haar hoofd geschud. Per slot van rekening las zij *The New York Times*. Zij begreep wat er speelde in de Europese politiek. 'Nee, pa. Duitsland is al tot bedaren gekomen. Ze hebben Sudetenland gekregen en...'

'Dat is niet genoeg,' onderbrak haar vader haar.

Ruby was ervan overtuigd dat haar vader zich veel te veel zorgen maakte. 'Maak je niet ongerust, pa. Ik kom heel snel bij jullie op bezoek.'

Hij had haar heel lang aangekeken en vervolgens geknikt. 'Als God het wil.'

En nu was ze hier en bewees ze haar gelijk door een vrolijk leven te leiden in de stad waar ze altijd van had gedroomd. Marcel en zij dronken de heerlijkste champagne in de mooiste cafés, ze gingen naar de chicste feestjes en droegen de prachtigste kleren. Door zijn baan als kunsthandelaar voor het bedrijf dat zijn vader

had opgericht kwam er genoeg geld binnen en verkeerden ze in de meest elitaire kringen van Parijs. Ruby deed dan wel niets met haar onderwijsbevoegdheid, maar ze was ervan overtuigd dat ze iets veel beters deed: van het leven genieten. Mocht ze op een dag voor de klas staan, dan zou ze door alles wat ze nu meemaakte een betere lerares zijn. Of misschien was ze voorbestemd om iets heel anders te gaan doen, iets bijzonders, hier in Frankrijk. De toekomst lag helemaal open.

Parijs voelde helemaal niet als een stad aan de vooravond van een oorlog, zoals haar vader haar had gewaarschuwd, maar naarmate de maanden verstreken, werd het steeds duidelijker dat Duitsland zich alleen maar slapende hield. Dat besef gaf Ruby een onbehaaglijk gevoel. Zou haar vader uiteindelijk toch gelijk krijgen?

‘Er is niets aan de hand,’ was Marcells resolute antwoord telkens wanneer Ruby het onderwerp ter sprake bracht. ‘Maak je toch niet zo druk.’ Hij weigerde met haar in discussie te gaan over politiek, en dat stoorde haar. Had hij niet vanaf het begin geweten dat zij zich interesseerde voor het wereldnieuws? Hij had ooit gezegd dat hij dat juist zo leuk aan haar vond. Maar tegenwoordig leek haar taak er slechts uit te bestaan hem naar chique feesten en partijen te begeleiden waar zij alleen maar stilletjes hoefde te stralen aan zijn arm. En hoewel ze ervan genoot, begon ze het steeds meer het gevoel te krijgen dat ze een schijnvertoning opvoerden. En soms leek het of de hele stad hetzelfde deed.

‘Ik denk dat er oorlog komt, Marcel. Ik meen het serieus,’ zei ze toen ze ’s avonds laat naar huis reden na een bal in Hôtel Salé op de Rechteroever. Het was een groot feest geweest, gegeven door een Amerikaanse erfgename, en na afloop voelde Ruby zich gesterkt, want ze had mede-expats ontmoet die heel graag haar

mening hadden willen horen. ‘We kunnen onze koppen niet langer in het zand steken.’

‘Maar, lieverd, ik had je toch nooit naar Parijs gehaald als er hier oorlogsgevaar dreigde?’ Marcel keek haar niet aan.

‘Maar maak jij je dan helemaal geen zorgen? Een oorlog kan alles veranderen. Stel je voor dat Hitler Parijs inneemt, gewoon als een soort hebbedingetje?’

Ze stopten op Rue de Grenelle. In de verte doemde de Eiffeltoren op. ‘Dat is me nogal een hebbedingetje,’ mompelde Marcel. Even staarde hij naar de toren, een donkere schaduw tegen de door de maan verlichte hemel. ‘Maar dat laten we echt niet gebeuren, liefje.’

‘Wie laat dat niet gebeuren? Het lijkt erop dat de Franse regering alleen maar lijdzaam toekijkt en het leger is niet voorbereid.’ De auto draaide Rue Amélie in en stopte voor hun appartement.

Marcel stapte uit en opende het portier aan Ruby’s kant. ‘Je moet niet zo veel lezen over dat soort zaken als je er niets van begrijpt. Vertrouw je me soms niet?’

Ze perste haar lippen op elkaar. Ze wilde zeggen dat ze het wél begreep, dat ze veel slimmer was dan hij haar de laatste tijd inschatte. Wanneer was hij opgehouden naar haar te luisteren? Maar het was al laat. Ze was duizelig van de champagne en voelde zich ineens doodmoe. ‘Natuurlijk vertrouw ik je,’ zei ze terwijl hij de grote, rode deur van het gebouw voor haar openhield en ze de trap op liepen naar hun appartement op de eerste verdieping. ‘Maar wie ik niet vertrouw, is Hitler.’

Eenmaal boven stak Marcel de sleutel in het slot. ‘Nou,’ zei hij, ‘wees dan maar blij dat je niet met hém getrouwd bent.’

Nog geen maand later, op 1 september, viel Hitler Polen binnen. Het Franse leger werd gemobiliseerd. Twee dagen later waren

Frankrijk en Engeland officieel in oorlog met Duitsland. En hoewel het leven in Parijs gewoon doorging en de theaters en cafés uitpilden van de mensen die aan de oprukkende werkelijkheid wilden ontsnappen, viel niet langer te ontkennen dat er een duistere periode in aantocht was.

3

December 1939

Chanoeka viel vroeg dat jaar, en Charlotte Dacher had het gevoel dat de feestdagen zelf sneller wilden plaatsvinden dan anders. Misschien voelden ook zij zich opgejaagd door de dreiging die in de lucht hing.

Papa vond dat soort gedachten natuurlijk onzin. Chanoeka viel alleen maar zo vroeg omdat de vijftiendag van Kislew op de Hebreeuwse kalender eerder dan normaal viel ten opzichte van de kalender die de rest van de wereld gebruikte. ‘Chanoeka verandert nooit,’ zei hij resoluut, en Charlotte had bijna een gezicht getrokken, want in papa’s ogen leek er nooit iets te veranderen. Zelfs nu de trieste berichten binnenkwamen over de manier waarop Joden in Duitsland en Polen behandeld werden, tuitte papa alleen maar zijn lippen en zei: ‘Maar dit is Frankrijk. Wij zijn nu Fransen. Daar kan niets meer aan veranderd worden.’

Maar klopte dat wel? Meestal dacht Charlotte helemaal niet zo veel na over religie, maar de laatste tijd werd ze vaker door de kinderen op school uitgescholden. Ze zeiden zelfs dat ze een grote

neus had, wat belachelijk was, want haar neus was even groot als die van Thérèse Petit, en iedereen wist dat Thérèse Petit het mooiste meisje van de school was, en bovendien katholiek. Maar toch leek vooral Jean-Marc Thibodaux steeds weer een nieuw scheldwoord voor haar te hebben bedacht. ‘Vuile Jood’ bijvoorbeeld, of hij zei dat ze terug moest gaan naar waar ze vandaan kwam. De eerste keer dat hij dat zei, had ze hem beteuterd aangekeken en gezegd dat ze, net als hij, hier in Parijs was geboren, waarop zijn vrienden in lachen waren uitgebarsten.

‘Maar je ouders niet,’ had Jean-Marc haar toegebeten. ‘Mijn papa zegt dat jullie hier niet thuishoren.’

Dus daar kwam het vandaan, van de ouders van haar klasgenootjes. Daar voelde Charlotte zich enerzijds beter en anderzijds slechter bij. Beter omdat het eigenlijk niet om haar ging. Slechter omdat het niet eerlijk was dat zij werd uitgescholden vanwege een religie die ze amper praktiseerde. Net of zij voortdurend met de Thora bezig was.

‘Negeer ze maar,’ fluisterde Micheline toen ze zag dat Charlotte bijna in tranen was. ‘Het zijn gewoon varkens. Dat weet je toch. *Knor knor*.’ Het geknor van haar vriendin maakte Charlotte altijd aan het lachen. Ze wist dat Micheline gelijk had, maar toch bleef het een beetje pijn doen.

‘Waarom moeten we eigenlijk Joods zijn?’ vroeg ze op de eerste avond van Chanoeka toen ze met haar ouders aan tafel zat. Ze wist dat haar vraag hen van streek zou maken, maar waarom konden ze niet gewoon christenen zijn? Dat was toch veel eenvoudiger? Waarom zagen ze dat niet in?

‘Stt, Charlotte,’ zei papa. ‘Hou je mond over dingen waar je niets van begrijpt.’

Charlotte voelde de vertrouwde pijn die ze altijd ervoer wanneer haar vader haar als een kind behandelde. ‘Hoe kan ik het

begrijpen als u me nooit iets uitlegt?’

Haar vader staarde haar aan en leek iets milder gestemd. ‘Jij zou met je poppen moeten spelen in plaats van je zorgen te maken over politiek en religie.’

‘Ik speel al jaren niet meer met poppen. Ik ben bijna elf.’

‘Reuven,’ zei mama op scherpe toon. ‘Praat met haar.’

Papa zuchtte, zette zijn bril af en trok rimpels in zijn neus. Dat gezicht trok hij altijd als hij zich gewonnen moest geven. Dat wist Charlotte, want zo keek hij vaak ook na onenigheid met mama. ‘Charlotte, Jood zijn is iets om trots op te zijn, niet iets waarvoor je je moet schamen.’

‘Maar waarom word ik dan uitgescholden op school?’

Charlotte zag hem ineenskrimpen, maar hij gaf rustig antwoord. ‘Omdat ze onwetend zijn. En wreedheid is het wapen van de onwetenden.’

‘Maar als ik nou liever niet Joods wil zijn?’ drong ze aan.

Haar ouders wisselden een verdrietige blik. ‘Luister, lieverd,’ zei papa ten slotte. ‘Je moeder is Joods, dus volgens onze godsdienst ben jij ook Joods. Het is een deel van jou, iets heel moois. En het zal altijd blijven.’

Charlotte opende haar mond om te protesteren, maar ze wist niet hoe ze het moest zeggen. Ze hoefde niet te veranderen, niet echt, maar ze vond het vreselijk om anders te zijn. Had ze maar blonde krullen. Had ze maar ouders die de plaatselijke pastoor te eten vroegen, zoals Thérèse Petit.

Nadat ze met de afwas had geholpen en samen met haar ouders de eerste kaars in de menora had aangestoken, liep ze het kleine balkon van hun appartement op, waarvandaan een streepje van de top van de Eiffeltoren te zien was. Het was haar favoriete plekje, want als ze de gordijnen achter zich sloot, had ze eindelijk een beetje privacy. Bovendien vond ze het leuk om te fantaseren dat

de top van de Eiffeltoren het hoogste punt van een kasteel was en zij een prinses die op een dag haar recht op de troon zou opeisen. Niet dat ze ooit iets van haar dagdromen prijs gaf, want ze besefte maar al te goed hoe kinderachtig dat zou klinken.

‘Goedenavond.’

Charlotte sprong op. Ze schrok van de stem die van het naastgelegen balkon kwam. Tot nu toe was ze hier altijd alleen geweest, dus had ze ook niet om zich heen gekeken. Even knipperde ze in het donker met haar ogen, totdat ze een jonge vrouw zag met kastanjebruine krullen die met spelden waren vastgezet, en felrood gestifte lippen. Ze stond tegen de reling van haar balkon geleund.

‘Hallo?’ zei Charlotte voorzichtig. Ze had de vrouw eerder gezien. Ze was mooi en heel modieus. Charlotte schatte haar twintig, misschien vijftwintig jaar. Ze droeg altijd mooie nauwsluitende jurken, waarin haar smalle taille goed uitkwam, en schoenen met hoge hakken, waarop Charlotte ongetwijfeld zou struikelen. Ze had een accent, maar toen Charlotte haar ouders ernaar had gevraagd, had haar vader geantwoord dat het niet uitmaakte waar de vrouw vandaan kwam omdat ze nu Frans was, net als zij.

‘Het is een mooie avond,’ zei de vrouw. Ze keek Charlotte niet aan, maar staarde naar de Eiffeltoren. ‘Het is wel een beetje koud natuurlijk, maar de frisse lucht heeft ook iets verkwikkends, vind je niet? Als je je vervelend voelt, kikker je er helemaal van op.’

Hoe kon die vrouw weten dat Charlotte op het balkon was gaan staan omdat ze niet lekker in haar vel zat?

Na een korte stilte zei de vrouw: ‘Ik heet Ruby. Ik ben je buurvrouw. Maar dat wist je waarschijnlijk al.’

‘Ik ben Charlotte.’ Ineens voelde ze zich heel volwassen. ‘Aangenaam kennis te maken.’

‘Insgelijks.’ Weer viel er een stilte, totdat de vrouw met haar